

Jsou spekulanti zlí, či dobří? Aneb vyžadují si spekulace regulace?

Asi jste to již slyšeli: „Nečestní spekulanti rozsáhle manipulují s cenami aktiv. Dosahují tak bezpracných, a proto nezasloužených zisků. Tito zlořečení jedinci se pouze nemravně obohacují na úkor celé společnosti, jejíž členové jsou na rozdíl od nich odkázáni obstarávat si vzácné zdroje poctivou prací. Nejenže nejsou pro společnost jakkoli přínosní, ba jsou přímo ztělesněním zla, neboť jejich chování je navýsost škodlivé a opovrženímhodné. Hanba jim!“ Jsou však spekulanti opravdu takovýmito vyvrheli, anebo jsou naopak pro společnost přínosní a nepostradatelní?

Rovnou začněme nečekaným prohlášením – spekulantem je každý z nás, a to zcela bez výjimky. Že nevěříte? Brzy mi stejně dáte za pravdu. Lidské jednání je nutně zasazeno do časoprostoru. Do lidských úsudků přitom vstupuje nejen zkušenost plynoucí ze smyslového poznání a rozumové klasifikace důsledků již dříve provedených činů, nýbrž také očekávání ohledně budoucích okolností. Lze dokonce říci, že nejistá budoucnost je s lidským jednáním prováděným v současnosti přímo spjata nerozlučnou vazbou. Při rozhodování totiž bere člověk vždy (*nolens volens*) ohled na to, jaké uspokojení přinese ta která možnost jeho budoucímu já. Jenže pozor, budoucnost je nevyhnutelně zahalena v temném rouchu skličující nejistoty. Zřejmou implikací je tudíž nesporný fakt, že lidské jednání je spojeno se značnou nejistotou. To je jeho samotnou charakteristickou vlastností. Ostatně, jak píše Murray N. Rothbard, „*kdyby člověk dopodrobna znal budoucí události, nikdy by nejednal, jelikož by žádný jeho čin stejně nemohl situaci změnit.*“¹ Co z toho ale vyplývá? Ludwig von Mises nám přináší odpověď: „*Výsledek jednání je tedy vždy nejistý. Jednání je vždy spekulováním.*“²

No vida! Cožpak tedy není každý člověk spekulantem? Pak by ale přece bylo naprosto licoměrné šířit nevráživost vůči těmto lidem, je-li jejich kritik nutně jedním z nich. Veškeré lidské jednání není vskutku ničím jiným než pouhou spekulací založenou na úsudku ohledně chodu budoucích událostí³, jejímž konečným účelem je leda zvýšit míru pociťovaného uspokojení nebo, řečeno jazykem pesimistů, snížit míru vnímaného utrpení. Jelikož se s nejistotou pojí nepřesná očekávání a z nich následně vyplývající pocit překvapení či zklamání, dochází Israel Kirzner k závěru, že „*každé konání nutně vytváří akt objevu*“.⁴

Spekulanti dosahují zisku tehdy a jenom tehdy, když se jejich očekávání ukáží být správnými. Majíce konkrétně informace o faktorech, jež by mohly ovlivnit cenu daného statku a které nejsou ostatním účastníkům trhu dosud známé, se rozhodli nebojácně vykročit vstříc všudypřítomné nejistotě a tato jejich odvaha je v případě, že se ve svých úsudcích ohledně nadcházejícího vývoje ceny příslušného statku nezmýlili, oceněna ziskem. Takové konání však nebylo ku prospěchu toliko jim samotným, ale bylo prospěšné pro celou společnost. Spekulanti, ač hledíce výlučně na vlastní užitek a maximalizujíce svůj zisk, přispívají k vyrovnání výkyvů v cenách a pomáhají trhu se více přiblížit cenám rovnovážným. Jejich zásluhou jsou ceny statků jaksi obsažnější, když se na jejich výši rázem podílí více relevantních faktorů. A poté

¹ Rothbard, M. N. (2005). *Zásady ekonomie: od lidského jednání k harmonii trhů*. Praha: Liberální institut. Str. 4.

² Mises, L. (2018). *Lidské jednání: pojednání o ekonomii*. Praha: Liberální institut. Str. 232.

³ Rothbard, M. N. (2005). *Zásady ekonomie: od lidského jednání k harmonii trhů*. Praha: Liberální institut. Str. 4.

⁴ Kirzner, I. M. (1998). *Jak fungují trhy*. Praha: Liberální institut. Str. 39.

mohou být účinnějším nástrojem k pátrání, který Hayek připodobnil k dalekohledu rozšiřujícím viditelné pole pro vojáka či lovce.⁵

Spekulace tedy není žádnou redundantní, nepotřebnou, či dokonce přímo nežádoucí činností, nýbrž v doslovném významu kreativní aktivitou, jež plní pro tržní hospodářství zcela kardinální a nezastupitelnou úlohu. Jak trefně praví Nietzscheho Zarathustra: „*Odhadovati cenu, to jest tvořiti: slyšte to, vy tvořící! Odhadovati cenu, toť samo všech ceněných věcí cena, poklad a klenot.*“⁶

⁵ Hayek, F. A. (2020). *Osudná domýšlivost: omyly socialismu*. Praha: Liberální institut. Str. 131.

⁶ Nietzsche, F. (1932). *Tak pravil Zarathustra: kniha pro všechny a pro nikoho*. Praha: Nakladatelství Aloisa Srdce. Str. 57.